

N.F.S. Grundtvig “Om Folkeligheden og Dr. Rudelbach”

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.25, maj 2025

Denne pdf er en læseversion af værket uden kommentarer. Værket findes digitalt med punktkommentarer, indledning, tekstredegørelse og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

Tekstkilder

A *Førstetrykket*, 1848 (SJ: 910)

Andre udgaver

US *Udvalgte Skrifter* 9

VU *Værker i Udvalg* 5

Teksten er etableret af Steen Tullberg

Punktkommentarer er skrevet af Steen Tullberg, redigeret af

Indledning og tekstredegørelse er skrevet af Steen Tullberg, redigeret af Stine Kysø Pedersen og Krista Stinne Greve Rasmussen

Tilsyn ved punktkommentarer og indledning dr.theol. Jesper Tang Nielsen

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2025

|A:313|US9:89|VU5:252

Om Folkeligheden og **Dr.** Rudelbach.

Vel har Hr. **Dr.** *Rudelbach* ingenlunde, som Berlings-Avisen hen i Veiret beretter, sigtet mig for en “egoistisk Folkelighed”, hvorefter Christendommen skulde rette eller rettere fordreie sig; men dog har Hr. **Dr.** *Rudelbach* ganske rigtig erklæret sig meget utilfreds med det Stykke, jeg forleden skrev i Kirketidenden om *Christendom og Folkelighed*, og søgt med al sin Lærdom at afbevise min jævne Paastand, at Folkelighed er *levende* Christendoms nødvendige *Forudsætning*.

Uden derfor her at røre ved de ligesaa falske og uchristelige, som egoistiske Begreber om *Nationalitet*, som Hr. Doctoren af Franske og Tydske Bøger opmaner og bekæmper, vil jeg blot feie for min egen Dør og see at gjøre det endnu lidt tydeligere, hvad jeg forstaaer ved den *Folkelighed*, hvorom jeg fremdeles paastaaer, at den altid har været og altid her paa *Jorden* maa være en nødvendig

Forudsætning for *levende* Christendom. Vel meende jeg nemlig at have sagt det tydeligt nok, vel ikke for alle lærde Folk, men dog for en lærd Mand, der har kiendt mig saalænge og kiender saameget til Historien, som **Dr. Rudelbach**, men da han dog erklærer ei ret at kunne see, *hvorvidt* hvad jeg kalder *Folkelighed* er kiendelig forskiellig fra den uchristelige og anti|A:314christelige Nationalisme, som prædikes i Tydskland og Frankerig, saa vil jeg dog end ydermere ikke blot for hans, men for alle mine Landsmænds Skyld, stræbe at forklare mig derover.

|US9:90At jeg nu ved *den* Folkelighed, Christendommen *forudsætter*, hverken forstaaer noget, der skulde kunne træde *istedenfor* Christendom eller gjøre et Folk *berettiget* til Christendommens Vel|VU5:253signelse, det forudsætter jeg vistnok, alle mine opmærksomme Tilhørere og Læsere, følgelig ogsaa Hr. **Dr. Rudelbach**, veed, men jeg vil dog udtrykkelig bemærke det, da Hr. Doctoren, i sin lille Bog om *Christendom* og *Nationalitet*, bestandig sammenblander alle tre Dele, og beviser kun med megen Flid hvad jeg aldrig har draget i Tvivl, at selv *Israel* ingen Nationalitet havde, som enten kunde træde isteden for Christendommen, eller berettigede dem til den.

Min jævne historiske Tankegang om denne Sag er derimod, at ligesom Gud upaatvivlelig havde sine gode Grunde til ikke at sende sin Søn, født af en Kvinde, i Abrahams, Isaks eller Jakobs Dage, men dannede sig først et *Folk* af Abrahams Afkom og lod dette Folk giennemleve alle sine naturlige Tidsrum, før han i Tidens Fylde sendte dem sin Søn, saaledes er ogsaa hele det israelitiske *Folkeli* Christi Kommes nødvendige *Forudsætning*, og Johannes den Døbers Virksomhed i alle |A:315Maader Oplivelse af *Folke-Minderne*, af *Folke-Haabet* og Folkets *Billedsprog*, uden hvilken Oplivelse til en klaret Folke-Bevidsthed, *Christus* aldrig kunde blevet levende kiendt, forstaaet og troet i Israel.

Herom troer jeg heller ikke, der kan være nogen Tvist mellem **Dr. Rudelbach** og mig, da Talen jo slet ikke er om mindste *Fortjeneste* fra Folkets Side, men kun om de naturlige Betingelser for Christendommens *levende* Indtrædelse og frugtbare Virksomhed i Verden, ligesom det var en saadan Betingelse for Guds Søns *virkelige* Menneskehed, at han blev født af en *Kvinde*.

Tingen maa altsaa være, at **Dr. Rudelbach** tænker, at Christendommen kan komme levende til os og blive levende i os, *uden* de samme *væsenlige* Betingelser, hvorunder den blev levende for og i dem af *Israels Folk*, der havde Hjertelag til at troe paa Sønnen, altsaa uden at hos os *Folke-Minderne*, *Folke-Haabet* og det *folkelige Billedsprog* oplives, og da denne Mening har været herskende hos de Lærde giennem mange Aarhundreder, kan det ikke forundre mig at møde den hos **Dr. Rudelbach**, saa jeg havde kun ønsket og ventet, at han ikke saa rask vilde bryde Staven over

min forskellige Tankegang, som han jo maa vide, ikke er grebet af Luften, men udsprunget af en folkehistorisk Betragtning i Christendommens [US9:91](#)Lys, der maa anderledes prøves, før den kastes i Hob med Andres pantheistiske og antichristelige Griller.

Det er nemlig en urokkelig *Kiendsgierning*, aabenbar for os [VU5:254](#)alle, som kiende Skrifterne, at vi er langt fra at være i denne Verden, *ligesom* Christus var, langt fra at kunne sammenligne os med den *Apostoliske* Menighed i Jerusalem, og dog er en saadan giennemgribende Tilegnelse og Aabenbarelse af *Christi Liv* i hans Troende aabenbar *den* levende Christendom, Apostlerne beskriver og kræver hos alle Troende, og [A:316](#)da det dog umuelig kan være Guds Skyld, som altid er lige god og mægtig, saa maa Skylden paa en eller anden Maade ligge hos os. Nu at udfinde, hvori det egenlig ligger, at man i *syttenhundrede* Aar ei har seet Mage til den apostoliske Menighed eller *levende* Christendom i ret *christelig* Forstand, det er dog unægtelig en Opgave for Menighedens Lærere, som de ikke maa tage sig let, da Grunden maa opdages før Skaden kan helbredes.

Det er nemlig vist nok meget let baade seet og sagt, at det er Altsammen for vore *Synders Skyld*, naar Christendommen ikke aabenbarer sig guddommelig levende og kraftig i os, men da det netop er for vore *Synders Skyld*, Christus og Christendommen er kommet til Verden, med det glædelige Budskab, at de kan og vil *borttage* vore *Synder*, kan og vil opvække aandelig Døde, og gjøre *Syndere salige*, saa er der aabenbar slet ingen Grund givet for Christendommens ringe Virksomhed og bedrøvelige Skikkelse hos os, ved at sige, det er for vore *Synders Skyld*. Dette ikke blot indrømmede, men indskærpede det Sextende Aarhundredes Reformatorer og især *Morten Luther* da ogsaa bestandig; thi de, og han især, var jo langt fra den Indbildning, at vi holdt op at være arme *Syndere*, fordi vi vendte Ryg til Paven i Rom, afskaffede Messen, loe ad Billeddyrkelsen, prædikede, bad og sang paa vort *Modersmaal*, og læste i *Bibelen*; men de, og han især, paastod kun, at alt dette var nødvendige *Betingelser* for Christendommens *levende* Virksomhed hos os. Denne Reformatorernes, og især *Morten Luthers* Paastand er jeg nu ogsaa langt fra enten at ville modsige eller i mindste Maade svække, men vil man udvide Paastanden dertil, at ved det Sextende Aarhundredes Reformation *alle* de Betingelser opfyldtes, hvorunder Christendommen alene kan udvikle sin fulde apostoliske Virksomhed, da ikke blot overbyder man *Morten* [A:317](#)*Luther*, men da er man alt forud giendrevet af tre Aarhundreders Kirkehistorie, som Vidner, at skøndt der i den protestantiske Christenhed [US9:92](#)unægtelig viste sig langt flere aandelige og christelige Livstegn end i den Pavelige, saa var der dog langt fra at vise sig en *apostolisk Menighed*, som jo dog maatte viist sig, [VU5:255](#)naar *Guds-Ordet* var i sin fulde Kraft og *alle*

Betingelserne for dets levende Virksomhed tilstæde.

Nu paastaaer jeg, med Øiet fast heftet paa den *Hellige Skrift* og især paa dens Beskrivelse af Christus, Apostlerne og den apostoliske Menighed, at der er endnu *mange Betingelser*, som maae opfyldes, før den Tidens Fylde kan oprinde i *Hedenskabet*, som med Herrens Kiødspaatagelse oprandt hos *Israel*, og at til Grund-Betingelserne hører, foruden *borgerlig Religions-Frihed*, en *levende* Betragtning baade af *Guds-Ordet* og *Menneske-Naturen*, da Betragtningen af Begge nødvendig maa være *levende*, før Vexel-Virkningen kan blive det, og hertil, siger jeg, var det en vel nødvendig men dog kun meget svag Begyndelse, at det Sextende Aarhundredes Reformatorer skarpt adskildte *Herrens egne* Indstiftelser (Daaben og Nadveren) fra alle andre saakaldte *Kirkeskikke*, og at de paany indførte *Folkenes Modersmaal* i Kirken.

Begge Dele maatte nemlig skee, førend man, aandelig og christelig talt, kunde gaae videre, thi derved kom det først atter for Lyset, *hvor* det *levende* Guds Ord og den *levende* Menneske-Natur var at søge, men vi kan ikke sige, at det Sextende Aarhundredes Reformatorer *fandt* dem deri; thi selv Morten *Luther*, som dog følge dybt, de *maatte* være *der*, saae dog kun matte Glimt deraf og turde i denne Henseende ikke troe sine egne Øine. Naar man saaledes bestandig talde om “Ordet og Sacramenterne”, som om der var noget **|A:318**christeligt Sacrament *uden* Ord, da giendrev vel Morten *Luther* den bagvendte Talemaade ved det udtrykkelige Vidnesbyrd, at *uden* Guds Ord blev Vandet Vand og var *ingen Daab*, og at uden Ordet “*det er* mit Legeme” og “*gives for eder*” var Nadveren intet guddommeligt Naademiddel; men han brugde dog selv den bagvendte Talemaade “Ordet og Sacramenterne”, og havde meget forvirrede Tanker om Forskiellen mellem Guds *levende Ord*, den *Hellige Skrift* og de *Skriftkloges Prædiken*, og den Forskiel maa dog nødvendig klare sig, før vi kan finde det *levende* Guds Ord, der ene er mægtigt til at borttage vore Synder og *skiænke* os det evige Liv. Paa den anden Side betragtede det Sextende Aarhundredes Reformatorer vel *Kirkebrugen* af Folkenes *Modersmaal* som nødvendig, men de tænkte dog kun, det var nødvendigt, *fordi* det i alle **|US9:93**Lande faldt *umueligt* at lære *Folkemængden Latin*, saa man enten maatte nedlade sig til dens *Hverdagssprog*, eller blive **|VU5:256**aldeles *uforstaaet* af den, og denne Betragtning af Folke-Sprogene er jo dog saa overfladelig, at skjøndt Hr. **Dr. Rudelbach** synes at ønske, den var rigtig, tør han dog ikke vedkiende sig den. Jeg tør derimod godt paastaae, at førend Christendommen kan blive *rigtig* forstaaet af et *Folk*, maa baade dens Forkyndere have Folkets *Modersmaal* fuldkommen i deres Magt, og maa *Folket* være *levende* inde i sit *naturlige* Billedsprog, hvorpaa Christendommens *levende* Forkyndelse nødvendig maa begynde, naar Folket virkelig skal see, føle og finde, hvad Herrens *Aand*, som en fremmed Giæst, har at

føre, og *hvorom* det giælder. Men ligesom det nu er med *Modersmaalene*, saaledes er det aabenbar med *Folkeslagene* i det Hele, thi ligesom *Menneske-Sproget* kun findes *levende* i Folkenes *Modersmaal*, saaledes er *Menneske-Slægten* kun virkelig tilstæde i *fol*[|A:319](#)*kelig Skikkelse*, og maa nødvendig tages *som* den findes, naar den skal *levende* tiltales og overtales til at troe paa *Jesum Christum*. Det nytter derfor slet ikke, at man her beraaber sig enten paa, at efter Skriften er *alle* Folk *Syndere*, saa der (i den Henseende) er *ingen* Forskiel, eller at i Christo Jesu er hverken *Jøde* eller *Græker*, *Skythe* eller *Barbar*, thi Spørgsmaalet er her hverken om nogen Fortjeneste, eller om *hvad* der er i Christus og *Christendommen*, men kun om hvad der virkelig er i *Verden* og hvordan det i *Aand* og *Sandhed* kan blive *christeligt*. Jeg tvivler saaledes ikke noget Øieblik paa, at Gud er lige god mod alle Mennesker, hvad Folkefærd de end er af, eller at Guds Søn ligesaa vel, naar han vilde, kunde aabenbaret sig enten i et Menneskes eller en Engels Skikkelse for Kong *Dan*, som for *Abraham*, men jeg kan ikke troe Skrifterne, uden ogsaa at troe, at naar Guds Søn virkelig vilde *blive Menneske*, maatte han, i Menneske-Naturens Orden, lade sig undfange her og fødes af en Kvinde, og kunde kun finde sin Moder hos det prophetiske Folk, som Gud særdeles havde udvalgt og opdraget til det Samme. Som det nu var med Guds Søns Aabenbarelse for Israel, saaledes slutter jeg, det er med hans Aabenbarelse for os alle, og langt klarere hvor han *kun* aabenbarer sig *aandelig*, end hvor han, som i Jødeland, tillige var *øiensynlig* nærværende, saa for *levende* at erkiende, forstaae og tilegne os ham, maae vi alle *folkelig* opdrages, oplives og oplyses dertil; thi skeer det ikke, da har vi slet ingen *levende* Fore[|US9:94](#)stillinger om Forholdet mellem Gud og [|VU5:257](#)*Menneske*, eller mellem *Tid* og *Evighed*, mellem *Liv* og *Død* i *aandelig* Forstand, mellem Guds Rige og denne *Verdens* Rige, *Guds-Folket* og *Verdens-Folkene*, lutter Ting, som vi dog nødvendig maae have *levende* Forestillinger om, naar vi [|A:320](#)skal finde os *levende* tiltalte af *Christi Evangelium*, og ei kiødelig misforstaae hele Talen om den guddommelige Frelser, om Gienløsningen, Retfærdiggjørelsen ved Troen, Indgangen i Gudsriget, Indlemmelsen i Gudsfolket, og Overgangen til det evige Liv.

At man lige siden *Apostlernes* Dage har taget sig alt dette temmelig let og sædvanlig ikke engang drømt om hvad der hørde til for at blive en *levende* Christen, det er: ei mere at leve *sit eget* Liv, men *hans* Liv, som er død og opstanden for os, det veed jeg meget godt, men det er jo siet ingen Indvending, naar man ikke tillige kan vise, at man paa *Gienveiene* virkelig naaede *Maalet*, og indrømmer man selv, at det var langt fra at naaes, da seer jeg dog virkelig ikke, hvordan man skulde beholde Tro paa *Christi Evangelium*, som en *Guds Kraft* til Salighed, og paa *Jesus Christus* som *aandelig*

nærværende med det *evige Livs Ord*, uden at forklare sig den almægtige Aarsags svage Virkninger af *Ubekvemheden* eller *Umodenheden* hos dem, der skulde virkes paa, ikke *mod* men *med* deres gode Villie, ei i Mørke, men i Lys, saa de havde det store Maal, som er det evige Liv i Guds Samfund, for Øie, og længdes efter at naae det, men fandt det umueligt ved alle andre Midler end Troen paa *Jesus Christus*, som de *derfor* lod sig overtale til.

Naar jeg derimod forudsætter en saadan *Umodenhed* til *levende* Christendom hos alle *Hedning-Folkene*, som ogsaa maatte hindre deres *Skriftkloge* fra at kiende Guds Vei paa Jorden og Hans Saliggjørelses Orden blandt alle Folk, da opgaaer der Lys for mig over hele den ellers meget mørke Kirkehistorie fra *Apostlernes* Dage til *Morten Luthers*, og da maa jeg beundre den Herres Viisdom, der saa vidunderlig har opdraget og udviklet alle de Hedninge-Folk, der vilde lade sig opdrage og udvikle af ham til at see *Israels Herlig*[|A:321](#)*hed* og til engang at sidde tilbords med Abraham, Isak og Jakob i Himmeriges Rige. Da seer jeg ogsaa i den *Lutherske* Reformation et guddommeligt Underværk i Menneske-Naturens Orden, men som kun kommer dem tilgode, hos hvem det lader sig levende fortsætte, saa de blive sig *deres menneskelige* [|VU5:258](#)*Natur* og Vilkaar, altsaa deres *Folkelighed* levende bevidste, og kan [|US9:95](#)da først ret skønne paa *hvad* Christendommen *tilbyder*, og erfare, at hvad den byder, det skiænker den virkelig alle dem, som har Øren til at høre og Hjerter til at troe *Herrens Røst*.

At nu alt dette maa indtil videre være mange Lærde og Skriftkloge aldeles uforstaaeligt, som hidtil har glemt baade den *guddommelige* og *menneskelige* Natur i deres *levende* Vexel-Virkning over deres *døde* Beskrivelse, det følger af sig selv, og at Hr. **Dr. Rudelbach**, skøndt han har Øie for Livet, dog, som svævende selv mellem *Tydske og Danske*, har ondt ved at fatte *Folkelighedens* rette Forhold til *Christendommen*, det finder jeg høist rimeligt og meget tilgiveligt, men derfor skulde han saa meget mindre opkastet sig til Dommer over disse Ting, som han aabenbar endnu ikke forstaaer. Naar han saaledes siger, at den christelige Aabenbaring er *indifferent* (ligegyldig) ved alt det *Folkelige*, da mener han vist nok dermed kun, at den hverken lader sig forandre, rette eller udfylde af det Folkelige, men han kunde dog aldrig udtrykt sig saa urigtig, naar han havde betænkt, at var *Folkeligheden* en *ligegyldig* Sag i Guds Naades Huusholdning, da var *Menneskeligheden* det nødvendig ogsaa, da var Guds Søns Kiødspaatagelse ligesaa overflødig, som hele Israels *folkelige* Opdragelse og *folkelige* Beredelse ved *Engelen*, som gik foran Herrens Ansigt at bane ham Vei; ja da maatte Guds Søn ligesaa godt kunne gienløst og saliggjort Dyr og Djævl, som Menneske-Børn.

[|A:322](#)Jeg veed det meget godt, at enhver Nationalitet ligesaavel som enhver Enkeltmand, kan vende sig fra Sandheden og forhærde

sig imod den, men derfor er det lige vist, at den maa være levende tilstæde og blive sig bevidst, før den kan træde i et levende Forhold til den aabenbarede Sandhed og vitterlig annamme eller forskyde den, og andet er det jo ikke, jeg paastaaer.

Er det nu saaledes med de nye Folk i det Hele, at de *aandelig* har glemt sig selv, og fattes derfor alt virkeligt Begreb om *Aand*, *aandeligt Liv*, *aandeligt Folk* og *Rige*, medens deres Skriftkloge snarere har alt andet end Folkets *naturlige Billedsprog* i deres Magt, snarere kan tænke, de kiende alt Andet i Himlen og paa Jorden, end det *Hjerte* der slaaer i *Folkets* Barm, ja sjelden engang har lagt sig efter at forstaae Guds Førelse netop med dette *Folk*, som de paa Hans Vei skulde føre til Maalet, trænger [|VU5:259|](#) vi da ikke høilig til at gaae i Skole hver hos sit Folk og see til at klare Folkeligheden hos dem og os [|US9:96|](#) selv, førend enten vi kan forkynde eller de annamme, eller Nogen af os bære og føre *Livet i Christus* som i Aand og Sandhed er den eneste *levende* Christendom. Er det andet end Overfladelighed og hedensk Misforstand, naar vi indbilder os, enten at vi kan *læse* os til den Helligaand og Livet i Christo, eller at Folk er *levende* Christne, naar de blot gaaer flittig i Kirke, siger Ja til alt hvad vi siger, Christne maae bekræfte, *lærer* den bibelske Beskrivelse af Christus og det christelige Liv *udenad*, og fører et nogenlunde ærbart hedensk eller jødisk Levnet i al udvortes saakaldt Fromhed og Gudelighed! Var det dog ikke meget bedre, vi lukkede Øinene op og saae, hvad vi, som Danske eller Tydske, Franske eller Engelske *Mennesker* i deres bedste Klæder er, og overlod det da til hver især, hvad altid i Sandhed bliver Enhvers egen Sag, om han kan og vil nøies med sit Hedenskab, blot [|A:323|](#) og bart eller christelig opsminket, eller han føler Lyst og Trang til det *evige Liv*, med alt hvad dertil hører, og, naar han hører det evige Livs Ord af vor Herres *Jesu Christi* Mund, da føler sig draget af Faderen til at troe, og føler sig mødt af *Aanden* med det Liv, som *Ordet* byder!

N. F. S. Grundtvig.
